

Välähdyksiä itämaisesta kauneudesta

■ OUTI SMEDLUND

Minna Eväsoja (toim.): *Itämainen estetiikka*. Gaudeamus 2011.

Tokiossa sijaitsevassa Japanin valtion *Kokuritsu Shinbijutsukan* -taidesukuksessa oli maaliskuussa 2012 esillä laajamittainen kalligrafianäyttely. Suuret näyttelyhallit täyttivät vieri viereen sijoitellut, jäntevien tai herkkien ja energisten siveltimenvetojen kalligrafiateokset. Kokonaisvaikutelma kävelystä kirjoitusmerkkien luomaiseman keskellä lumoa, mutta näiden teosten suhteen eurooppalainen katsoja tuntee auttamatta olevansa heikoilla jällä.

Siksi estetiikan dosentti Minna Eväsojan toimittama *Itämainen estetiikka* on tervetullut uutuus. Artikkelikokoelma antaa välineitä ymmärtää Aasian ja Lähi-idän taideteosten taustalla vaikuttavaa esteettistä ajattelua ja avaa siten oven niiden rikkaampaan vastaanottoon.

Aasian ja Lähi-idän kulttuuriin kotimaiset asiantuntijat tarjoavat *Itämaisessa estetiikassa* välähdyksiä tutkimusalueensa esteettiin ilmiöihin. Teoksessa käsitellään muun muassa intialaista ja arabialaista kirjallisuutta, Kaakkois-Aasian arkkitehtuuria ja teatteria, suufien musiikkia sekä Mesopotamian ja Egyptin kuvataidetta ja esinekkulttuuria. Kiinan kolmen kaunotaiteen – runouden, kalligrafian ja maalaustaiteen – esittelyyn on omistettu yksi luku ja Eväsojan oma artikkeli käsittelee kokonaisvaltaista esteettistä elämäntapaa japanilaisessa kontekstissa.

Kirja kurottaa laajalle kolmessa mielessä. Sen aikaperspektiivi ulottuu 3000 vuodesta eaa. nykypäivään. Spatiaalisesti käsittelyn tarkennuspisteet levittäytyvät koko Aasian mantereelle. Eri taiteenlajeihin keskittyvät artikkelit luovat lisäksi rikkaan kokonaiskuvan esteettisten ilmiöiden moninaisuudesta. Vaikka painopiste on taiteessa ja taiteenfilosofiassa, tulevat länsimaisessa estetiikantutkimuksessa viime vuosina paljon huomiota saaneet ympäristöestetiikan kysymykset myös huomioon otetuksi, sillä monissa artikkeleissa on viittauksia luonnon ja rakennetun ympäristön esteettisen arvostamisen tapoihin. Taidetta itsessään käsitteenä problematisoidaan tässä teoksessa, jossa kirjoittajat pohtivat ja tuovat esiin taiteen kulttuurisidonnaisia merkityksiä.

Osa *Itämaisesta estetiikasta* artikkeleista esittelee Aasiassa ja Lähi-Idässä muotoiltuja esteettisiä teorioita. Kokoelma sisältää muun muassa Virpi Hämeen-Anttilan kirjoittaman kattavan johdatuksen intialaisiin kirjallisuusteorioihin ja Minna Törmän Ming-kauden loppuajan taiteen luokitteluja ja arvostamisen kriteereitä käsittelevän artikkelin. Nämä ovat kysymyksenasetteluja, joita kirjan nimen puolesta osaa odottaa, onhan estetiikka länsimaisessa tieteessä juuri kauneuden filosofiaa, tutkimusta taiteen ja ympäristön esteettisestä arvostamisesta sekä esteettisestä kokemuksesta.

Itämaisessa estetiikassa on myös artikkeleita, jotka lähtevät teosten ja esineiden esittelystä sekä tulkitsevat niitä kulttuurisista lähtökohdistaan. Mesopotamian asiantuntija Pirjo Lapinkivi ja egyptologi Jaana Toivari-Viitala tuovat näkyväksi

historiallis-esteettisiä käytänteitä, joita arkeologinen tutkimus on tehnyt mahdolliseksi rekonstruoida. Jukka O. Miettinen johdattelee puolestaan artikkelissa ”Kerrosellisuuden logiikka Kaakkois-Aasian estetiikassa” lukijan tarkastelemaan kanssaan eri kulttuurivaikutteiden vuoropuhelua Kaakkois-Aasian estetiikassa.

Kokonaisuutena artikkelit haastavat lukijaa kysymään, mitä taide on, mitä estetiikka on, mitä kulttuuri on tai mitä itämainen on. Esitellyt ilmiöt peilautuvat länsimaisiin vastinpareihinsa sekä näyttävät ne ja myös lukijan niitä koskevat käsitykset uudella tavalla. Osa artikkelikokoelman kirjoittajista kehottaa lukijaa eksplisiittisestikin tällaiseen pohdintaan, esimerkiksi Jaakko Hämeen-Anttila tehdessään vertailuja klassisen arabialaisen kirjallisuuden ja surrealismien välillä. Hänen artikkelinsa kuuluu kokoelman filosofisesti orientoituneeseen puoleen avatessaan metaforan vaikuttavuuden syntyä klassisessa arabialaisessa runoudessa ja sen yhteyttä keskiaikaiseen arabialaiseen maailmankuvaan.

Johdannossa Eväsoja toteaa: ”Kirjoittajat tutkivat itämaisista kulttuureista niiden omista lähtökohdistaan pyrkien välttämään itämaiden mystifointia tai eksotisointia.” Toinen yhteinen lähtökohta tai kirjan artikkeleita yhdistävä teema on *arjen estetiikka*. Esteettiset ilmiöt esitellään suhteessa niitä ympäröivään elämään. Kirkkaimmin tämä tulee esiin Eväsojan omassa *chanoyuta* eli japanilaista teetaidetta käsittelevässä artikkelissa. Eväsojan tutkimus kerii esiin sen, miten taide, elämä ja zen nivoutuvat yhteen teemestareilla. *Chanoyussa* arkisista askareista, kuten siivoamisesta ja

teen sekoittamisesta, tulee taidetta, ja tämän taiteen harjoittaminen on yksi mahdollinen tie kohti valaistumista. Mikko Viitamäki puolestaan tutkii kirjoituksessaan esteettisen kokemuksen rakentumista ja sen suhdetta uskonnolliseen mystiseen kokemukseen suufien runouudessa, musiikissa ja tanssissa.

Useimmat *Itämaisen estetiikan* artikkeleista keskittyvät historiallisten ilmiöiden tarkasteluun. Lukijassa herää halu tietää, mitä Aasiassa ja Lähi-idässä tapahtuu estetiikan kentällä juuri nyt. Jatko-osalle olisi siis varmasti kysyntää.

Kirjassa on mukana havainnollistavaa mustavalkoista kuvitusta, mutta paikoin olisin toivonut värikuvia ja vielä lisää teosesimerkkejä. Kirjaan liitetty kirjallisuusluettelo kuitenkin opastaa oivallisesti lisätiedon lähteille, ja internet-aikana kuvahauista löytää vaivattomasti lisää visuaalista havaintomateriaalia.

Tämän kirjan toimittaminen on kulttuuriteko. Se soveltuu yleisajatuiseksi johdatukseksi ja oppikirjaksi aluetutkimukseen ja estetiikkaan. Antoisimmillaan *Itämaisen estetiikka* on kuitenkin lukijan henkilökohtaisen ajattelun kehittäjänä. Se auttaa aistimaan maailmaa enemmän tarjotessaan vaihtoehtoisia ajattelemisen, näkemisen ja tuntemisen tapoja.

Kirjoittaja on filosofian maisteri, Japaniin erikoistunut väitöskirjantekijä ja tuntiopettaja Helsingin yliopiston Maailman kulttuurien laitoksella.